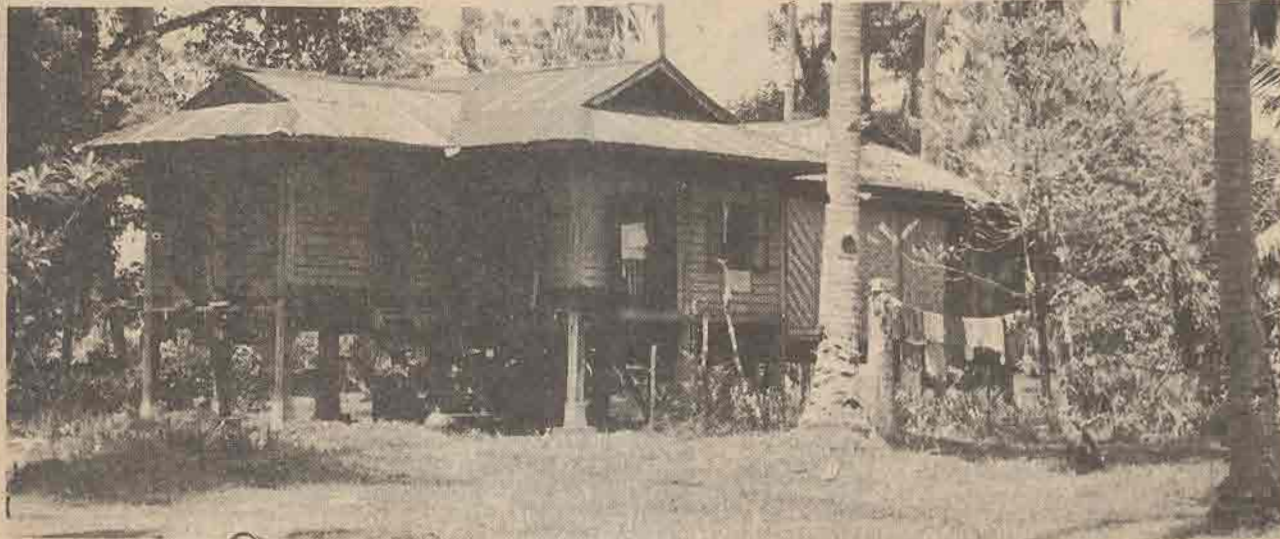

การใช้พื้นที่ของเรือนไทยมุสลิม

ระวีวรรณ ขุ่มพุกภัย

บ้านเรือนที่พักอาศัยเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่เป็นเจ้าของ ลักษณะของบ้านเรือนไม่ได้เป็นผลมาจากปัจจัยทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากความต่อเนื่องทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งหมดของผู้คนในสังคม ดังนั้น การศึกษาถึงบ้านเรือนของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจึงเท่ากับเป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวกับบ้านเรือนของกลุ่มชนนั้น ๆ ด้วย ในแง่มานุษยวิทยา การศึกษาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชาติพันธุ์วรรณาด้วย

ในบทความนี้จะพูดถึงการใช้พื้นที่ของเรือนไทยมุสลิมตามที่ได้พบเห็นและบันทึกไว้จากการออกงานภาคสนามระหว่างเดือน

กรกฎาคม ๒๕๒๖ ถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๘ ในเขตจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล พื้นที่ หมายถึงบริเวณทุก ๆ ส่วนของเรือนไทยมุสลิม และรวมทั้งบริเวณส่วนอื่น ๆ โดยรอบตัวเรือนด้วย

ตัวเลขจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.๒๕๒๓ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประชากรในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล มีจำนวนรวมกันทั้งสิ้น ๑,๒๓๘,๐๑๖ คน ในจำนวนนี้ ๕๐๖,๔๕๐ คน นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๒๒ กลุ่มประชากรดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกลุ่มท้องถิ่นที่มีศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน จึงมีแนวโน้ม

ที่จะแสดงออกถึงวิถีชีวิตการดำรงอยู่ในบ้านเรือนด้วยแบบอย่างที่แตกต่างกัน ในที่นี้จึงไม่แยกการใช้พื้นที่ของเรือนไทยมุสลิมเป็นรายจังหวัด แต่จะกล่าวถึงการใช้พื้นที่ของเรือนไทยมุสลิมโดยทั่ว ๆ ไป การใช้พื้นที่ของเรือนไทยมุสลิม ตั้งแต่เขตรั้วจนถึงตัวเรือน มีการใช้พื้นที่ดังนี้ :-

๑. ลานดินหรือลานทราย หน้าเรือนและพื้นที่รอบ ๆ เรือนเรือนไทยมุสลิมโดยทั่ว ๆ ไปจะมีลานดินหรือลานทรายติดต่อกันไม่ค่อยมีการกันรั้วให้เห็นขอบเขตของตัวเรือนอย่างชัดเจน ถ้าจะกันรั้วก็มักเป็นรั้วไม้โปร่ง หรือมีการปลูกต้นไม้เป็นแนวรั้วซึ่งมักปลูกต้นโกสน ในบางหมู่บ้านโดยเฉพาะ

หมู่บ้านประมง เช่นที่บ้านกรือเซะ ต.ตันหยงลูโละ อ.เมือง ปัตตานี บ้านเรือนอยู่ติดกันอย่างหนาแน่น และติด ๆ กันจะไม่มีที่ว่าง บ้านเลข หมู่บ้านที่ประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรมก็ใช้สภาพภูมิศาสตร์เป็นขอบเขตรั้ว เช่น แนวคันมะพร้าว แนวสวนกล้วยหรือแนวคูคลอง แสดงอาณาเขตไปในตัว เรือนที่กันรั้วเท่าที่พบมักเป็นเรือนริมถนนและเป็นหมู่บ้าน อพป. ซึ่งทางราชการได้เข้ามาแนะนำให้มีการสร้างรั้วบ้าน รั้วที่พบจึงมีลักษณะเป็นรูปแบบเดียวกันหมด คือเป็นรั้วโปร่งด้วยไม้ไผ่ แนวรั้วระดับสูงประมาณหนึ่งเมตร ไม่มีประตูลูก รั้วลักษณะรั้วของหมู่บ้าน อพป. จะเป็นดังรูปข้างล่างนี้

เรือนกหบดีหรือเรือนที่มีฐานะดีเท่านั้นที่จะกันรั้วรอบขอบชิดโดยเฉพาะเรือนไทยมุสลิมที่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง

ลานกว้างหน้าเรือนเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ การใช้พื้นที่บริเวณนี้แตกต่างกันตามลักษณะอาชีพ ในหมู่บ้านประมง ลานทรายหน้าเรือนใช้เป็นที่คัดสัตว์น้ำที่จับมาได้จากทะเลเป็นที่รวมของลูกบ้านในการที่จะช่วยกันคัดเลือก ปู ปลา กุ้ง หรือสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ไม้ไผ่ขนาดเดียวกัน นอกจากนั้นพื้นที่กว้างหน้าเรือนหรือด้านข้างเรือนใช้เป็นตากปลา หรือวางบ่อซีเมนต์ที่ใช้หมักน้ำบูดู กะปิ ตากข้าวเกรียบปลา เช่นที่ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง ปัตตานี ต.ตันหยงลูโละ อ.เมือง ปัตตานี และที่ ต.เงาะเห อ.ตากใบ นราธิวาส เรือนชาวสวนลานหน้าเรือนใช้เป็นตาก

เนื้อมะพร้าว บ่อน้ำอาจอยู่ด้านหน้าหรือด้านหลังของเรือน ปกติเป็นบ่อน้ำที่ใช้ร่วมกันหลาย ๆ บ้าน ในกรณีที่เป็นหมู่บ้านที่อยู่รวมกันอย่างหนาแน่น เรือนกสิกรอาจมีบ่อน้ำเฉพาะของตนเอง เนื่องจากการตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างกันมาก รอบบ่อมักปูซีเมนต์หรือมีแผ่นอิฐขนาดใหญ่เพื่อให้หน้าข้างและ ข้าง ๆ บ่อน้ำมักใช้ทางมะพร้าวแห้งกันเป็นคอกเล็ก ๆ เฉพาะตัวมีลักษณะเหมือนสามเหลี่ยมที่ถี่ยิบและเป็นที่ย่ำเท้าคนในกรณีทำความสะอาด บ่อน้ำกลางของหมู่บ้านเป็นที่ชุมนุมพบปะพูดคุยกันของชาวบ้านอีกแหล่งหนึ่งนอกเหนือจากร้านค้าประจำหมู่บ้าน

พื้นที่โดยรอบเรือนมักมีการปลูกต้นไม้ ยกเว้นหมู่บ้านประมงซึ่งดินไม่อำนวยให้ปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ ได้มากนักกระนั้นก็ยังพบที่ชาวบ้านพยายามหาพื้นที่ในกวรปลูกต้นไม้ชนิดอื่นนอกเหนือจากมะพร้าวซึ่งมีอยู่แล้ว เรือนกสิกรพื้นที่ด้านหลังของตัวเรือนมักเป็นทุ่งนา หรือเป็นสวนยาง สวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ ส้มโอ มังคุด ลองกอง ลางสาด ต้นไม้ที่นิยมปลูกมีทั้งไม้ใบและไม้ดอก เช่น โกสน วาน บานไม่รู้โรย ต้นเทียน บอนชัน บานเย็น บานบุรี ดาวเรือง เฟื่องฟ้า โดยเฉพาะเฟื่องฟ้านิยมปลูกเป็นซุ้มประตู ไม้ที่ให้ผลเก็บกินได้ที่นิยมปลูกก็มี ขนุน มะพร้าว มะละกอ มะยม กล้วย ฝรั่ง พุทรา นอกจากนี้ก็มีพืชผักสวนครัวชนิดต่าง ๆ เช่น จิง ข่า ตะไคร้ มะเขือ

เรือนไทยมุสลิมโดยมากแล้วมักมีแคร่ไม้ไผ่วางไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่

ที่ให้ร่มเงา หรือวางอยู่ในตำแหน่งซึ่งมีร่มเงาของตน ไม้ช่วยบังแสงตะวันให้ แคร่ไม้ไผ่เป็นอีกที่หนึ่งซึ่งเป็นที่ชุมนุมของสมาชิกในครัวเรือน

เรือนชาวนา ด้านข้างหรือด้านหน้าตัวเรือนมักเป็นตำแหน่งของเรือนข้าวหรือยุ้งข้าว ปกติเรือนข้าวมักมีรูปทรงที่รับกับตัวเรือน เช่น หลังคาทรงจั่ว ตัวเรือนที่พักอาศัยเป็นจั่วหลังคาปั้นหยาตามเรือนพักอาศัยที่เป็นบ้านหยา

ในกรณีที่มีการจัดงานที่บ้าน เช่น แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ ลานหน้าเรือนก็จะเป็นที่วางโต๊ะ เก้าอี้สำหรับรับรองแขกหรือที่มาในงานด้วย

ลานดินลานทรายหน้าเรือนเป็นที่รวมของเด็ก ๆ ด้วยเช่นกัน เด็ก ๆ ในละแวกเดียวกันอาจจับกลุ่มกันวิ่งเล่นตามประสาเด็ก เท่าที่พบมีการเล่นวาดรูปลงไปที่ลานนั้นโดยใช้กิ่งไม้ขีด ถ้าไม่พอใจก็ลบทิ้งโดยการกลบทรายทับและขีดเขียนเป็นรูปที่ต้องการใหม่ หรืออาจขุดหลุมเล็ก ๆ เพื่อเล่นหมากขุม เล่นดั่งเต เด็กผู้ชายก็มักวิ่งไล่ตังล้อจักรยาน

บางหมู่บ้าน เนื่องจากเรือนส่วนมากไม่มีรั้วเขตเรือน จึงทำให้มีพื้นที่ลานบ้านต่อกันดินใหญ่มากพอที่จะใช้เป็นลานเล่นของเยาวชนรุ่นกลางและรุ่นใหญ่ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะการเล่นฟุตบอลซึ่งเป็นที่นิยมกันมาก บนลานดังกล่าวบางครั้งใช้เป็นที่พักเรือ โรงโสงหลังคามุงจาก เป็นที่ท่าขนมขายในหมู่บ้าน รวมทั้งทำส่งขายไปยังแหล่งอื่น ๆ ด้วย ขนมที่ขายเป็น

ชนมพื้นบ้าน เช่น มะพร้าวแก้ว
 สีสับดา แป้งกวน เป็นต้น
 ๒. ใต้ถุนเรือน เรือนไทย
 มุสลิมส่วนใหญ่เป็นเรือนไม้ใต้ถุน
 สูงประมาณ ๑.๕-๒ เมตร เพราะ
 ฉะนั้นบางเรือนต้องก้มเข้าไปหรือ
 บางเรือนก็สามารถเดินผ่านได้ตลอด
 โดยไม่ต้องก้มเลย ใต้ถุนเรือนเป็น
 พื้นที่ซึ่งใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ มาก
 ไม่แพ้บนเรือนเลย การใช้พื้นที่
 ใต้ถุนเรือนแตกต่างกันไปตาม
 ลักษณะอาชีพของเจ้าของเรือน
 เรือนชาวนาใต้ถุนมักเป็นคอกวัว
 ไม่ว่าสาธารณสุขอำเภอหรือตำบล
 จะบอกว่า การมีคอกสัตว์ใต้ถุน
 เรือนจะเป็นการไม่ถูกสุขลักษณะ
 อย่างไรก็ตาม ตรงจุดนี้ต้องเข้าใจ
 สภาพความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น
 ด้วย กล่าวคือ การมีคอกสัตว์ใต้ถุน
 เรือนเป็นการประหยัดอย่างยิ่งและ
 สะดวกเป็นที่สุด เพียงแต่ใช้แนว
 ของเสาเรือน และการกั้นอย่าง
 หยิบ ๆ ด้วยไม้ไผ่หรือไม้อื่นตาม
 แต่จะหาได้ ทำประตูคอกด้วยการ

ใช้ไม้กั้นข้างล่างข้างบน ก็เป็นคอก
 สัตว์ที่สมบูรณ์โดยไม่ต้องสร้าง
 หลังคาคลุมเพราะใช้พื้นเรือนนั้น
 เองเปรียบประดุจหลังคา การมีคอก
 อยู่บนเรือนก็เท่ากับเป็นการนอน
 เฝ้าสัตว์เลี้ยงในเวลากลางคืน เนื่อง
 จากสัตว์เลี้ยงมีคุณค่าในการดำรง
 ชีพเพราะเป็นแรงงานที่ช่วยในการ
 ทำนา ด้วยเหตุนี้เรือนชาวนาทั่ว ๆ
 ไปจึงมักเลี้ยงสัตว์ไว้ใต้ถุนเรือน
 สัตว์เลี้ยงชนิดอื่น ๆ นอก
 จากวัว ก็มี แกะ แพะ เป็ด ไก่ ซึ่ง
 ลักษณะการเลี้ยงเป็นแบบปล่อยให้
 หากินเอง และที่นอนของสัตว์พวก
 นี้ก็อยู่ใต้ถุนเรือนเช่นเดียวกัน
 นอกจากนี้พื้นที่ใต้ถุนเรือน
 ที่พบไม่ว่าเจ้าของเรือนจะประกอบ
 อาชีพใดก็ตามมักใช้เป็นที่นั่งเล่น
 พักผ่อนหย่อนใจของสมาชิกในครัว
 เรือน โดยมีแคร่ไม้ไผ่หรือร้านไม้
 วางไว้ใต้ถุนเรือนเสมอ คนแก่ ๆ
 มักชอบมานอนเล่นตรงนี้ เนื่องจาก
 เป็นที่โปร่งลมพัดถ่ายเทได้สะดวก
 เด็ด ๆ ก็หลบมาเล่นใต้ถุนเรือน

ด้วยเช่นเดียวกันในกรณีที่ลานหน้า
 เรือนแดดจัดเกินไป ถ้ามีลูกอ่อน
 ใต้ถุนเรือนก็จะมีเปลผูกไว้ด้วย
 ลักษณะเป็นเปลผ้าโสร่ง บางเรือน
 ก็ผูกชิงช้าไว้ให้เด็ก ๆ เล่น โดย
 มากเป็นชิงช้าที่ทำจากวัสดุที่ไม่
 ใช้น้ำ เช่น ล้อยางรถยนต์ บางครั้ง
 ใต้ถุนเรือนใช้เป็นที่ล้อมวงกินข้าว
 ด้วย

กล่าวโดยสรุป ใต้ถุนเรือน
 เป็นพื้นที่ซึ่งเก็บวัสดุอุปกรณ์
 ต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ รวม
 ทั้งเก็บของซึ่งยังไม่มีเวลาจำเป็น
 ต้องใช้ในขณะนั้นแต่อาจต้องใช้ใน
 วันข้างหน้า เช่น ไม้กระดานเก่า ๆ
 จะวางกองรวมไว้โดยอาจตั้งแทน
 รั้วไม้เพื่อกันไม่ให้เปียกน้ำ เก็บพื้น
 เป็นคอกสัตว์ เก็บปุ๋ย เก็บลูกมะ-
 พพร้าวแห้ง เป็นที่จอดรถ แล้วแต่ว่า
 จะมีรถชนิดใด รถยนต์ รถจักรยาน
 ยนต์ รถจักรยานหรือรถเข็น ใน
 รายที่มีอาชีพค้าขายโดยเฉพาะทำ
 อาหารขาย ใต้ถุนเรือนถูกดัดแปลง
 ให้เป็นที่เก็บเครื่องครัวกลาย ๆ
 โดยมีการกั้นเป็นห้องอย่างหยิบ ๆ
 เพื่อเก็บหม้อ กระทะและอุปกรณ์
 ทำครัวอื่น ๆ เนื่องจากต้องทำ
 อาหารจำนวนมากการใช้ครัวบน
 เรือนไม่สะดวกเท่าทำใต้ถุนเรือน
 โดยใช้ใต้ถุนเรือนเป็นที่เก็บเครื่อง
 ครัวและลานดินข้าง ๆ นอกใต้ถุน
 เรือนเป็นที่ตั้งเตาในการประกอบ
 อาหาร

๓. ตัวเรือนหลัก ลักษณะ
 การใช้พื้นที่บนเรือนเป็นไปด้ว
 ความสอดคล้องเหมาะสมกับวิถี
 ชีวิตของกลุ่มมุสลิมท้องถิ่นทางใต้
 โดยการเล่นระดับพื้นเรือนให้แตก
 ต่างกัน ทำให้เกิดพื้นที่ต่างระดับ

ซึ่งเท่ากับเป็นการแบ่งสัดส่วนในการใช้พื้นที่ไปโดยปริยาย โดยไม่ต้องการกันห้องบนพื้นที่ตัวเรือนที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการในการใช้พื้นที่ไม่ได้ถูกจำกัดตามไปด้วย ชาวไทยมุสลิมมีวิธีการแก้ปัญหาและใช้พื้นที่ได้อย่างเหมาะสม กล่าวได้ว่าเรือนไทยมุสลิมเกือบทุกหลังต้องมีระดับพื้นเรือนที่แตกต่างกันอย่างน้อยสามระดับ ระดับล่างสุดมักจะเป็นเฉลียงหรือระเบียงเรือน ปกติเป็นระดับเดียวกับทางขึ้นด้านหลังตรงส่วนที่เป็นครัว

พื้นที่บนเรือนส่วนมากเป็นที่โล่งกว้าง การกันห้องที่เป็นสัดส่วนจริง ๆ มีเพียงหนึ่งหรือสองห้องเท่านั้น ปกติมักเป็นห้องนอนของคู่สมรส ถ้าเรือนใดมีห้องนอนเพียงห้องเดียวและมีคู่สมรสอยู่ในครัวเรือนมากกว่าหนึ่งคู่ คู่ลูกชายหรือลูกสาวจะเป็นผู้ที่นอนในห้อง ส่วนคู่พ่อแม่ของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมักนอนที่พื้นเรือนนอกห้อง คงจะเป็นเพราะต้องการให้คู่สมรสใหม่มีความเป็นส่วนตัวในห้องนอนหรือส่วนพื้นที่ที่ใช้นอนอาจมีเตียงนอน หรือใช้เสื่อปูนอน อาจมีฟูกหรือที่นอนปู ปกติมีการกางมุ้งนอน บางครั้งก็จะกางมุ้งค้างไว้อย่างนั้น ไม่มีการเก็บ เพียงแต่ตลบชายมุ้งไว้บนหลังคามุ้งเท่านั้น ตกค่ำก็ดึงชายมุ้งลงมาก็นอนนอนได้เลย มุ้งก็ใช้เป็นที่แขวนเสื้อผ้าด้วย นับเป็นวิถีชีวิตที่สะดวกเรียบง่าย ครัวเรือนที่มีสมาชิกมากคนอื่น ๆ นอกจากคู่สมรสจะนอนเรียงเป็นหน้ากระดานบนพื้นเรือนหน้าห้องนอนนั่นเอง

การกันห้องจำนวนน้อยของเรือนไทยมุสลิมสอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มด้วย พื้นที่โล่งกว้างเหมาะสำหรับรับรองคนจำนวนมาก ๆ ได้ด้วยการนั่งพื้น การนั่งบนพื้นเรือนเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทยทุกกลุ่มมาช้านานแล้ว เรือนบางหลังฝาห้องนอนสามารถถอดออกได้ทำให้เกิดพื้นที่กว้างขวางกว่าเดิม กิจกรรมทางศาสนาในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตไม่ว่าการเกิด การแต่งงาน การตาย ตามคติความเชื่อในศาสนาอิสลามทำให้มีความจำเป็นในการใช้พื้นที่จำนวนมากในการรับรองผู้คนที่เรือนในจำนวนซึ่งมากกว่าที่เป็นอยู่ตามปกติ พื้นที่เรือนซึ่งโล่งกว้างจึงเหมาะสมมากที่สุดที่จะนั่งล้อมวงหรือนั่งเรียงกันประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ

เครื่องประดับเรือนเป็นไปอย่างเรียบง่าย บางเรือนโล่งตลอด ไม่มีการประดับอะไรทั้งสิ้น เรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักจะมีชุดเก้าอี้รับแขก ซึ่งปกติเจ้าของบ้านไม่ค่อยได้นั่งก็จะนั่งกับพื้นเรือนมากกว่า มีไว้ให้แขกที่มาเยี่ยมเยียนนั่งเป็นเครื่องแสดงออกถึงความทันสมัยอย่างหนึ่ง ไม่ต้องแปลกใจถ้าจะเห็นราวผ้าอยู่ชิดข้างฝาเรือนในตำแหน่งที่เห็นได้โดยง่าย การจัดห้องออกเป็นสัดส่วนเช่นห้องรับแขก ห้องรับประทานอาหาร ห้องทำงาน ห้องนั่งเล่น แบบบ้านตะวันตกไม่มีอยู่ในเรือนไทยมุสลิม ยกเว้นเรือนที่เจ้าของมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง เราจะสังเกตการใช้พื้นที่บนเรือนได้โดยดูจาก

เข้าของเครื่องใช้ที่ตั้งวางอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ บนพื้นที่บน เช่น ถ้ามีจักรเย็บผ้าตั้งอยู่ตรงมุมใดมุมหนึ่งของเรือนในตำแหน่งนั้นก็จะเป็นที่ซึ่งแม่บ้านหรือหญิงคนอื่น ๆ ใช้เป็นที่ตัดเย็บเสื้อผ้าด้วย หรือถ้ามีโต๊ะเขียนหนังสือและมีกองหนังสือวางอยู่ ก็คาดได้ว่าเป็นที่ซึ่งสมาชิกคนใดคนหนึ่งใช้เป็นโต๊ะอ่านหนังสือเป็นต้น เคยพบเรือนชวาที่สตูลมีหมอนวางอยู่ในพื้นที่ที่ใช้เป็นครัว พอถามดูได้ความว่าเด็ก ๆ ชอบมานอนเล่นในครัว แต่ไม่ได้เป็นที่นอนประจำในเวลากลางคืน

เรือนคหบดีดินนอกจากจะมีชุดเก้าอี้รับแขกแล้ว พื้นเรือนยังปูเสื่อน้ำมันด้วย เรือนบางหลังพื้นเรือนขัดมัน เรือนที่เจ้าของฐานะปานกลางหรือธรรมดาเป็นพื้นไม้ และถ้ามีแขกมาหาถึงจะปูเสื่อกระจุยให้แขกนั่ง เสื่อเป็นเครื่องใช้ประจำของทุกครัวเรือน นาฬิกาข้างฝาเป็นเครื่องประดับมากกว่าที่จะใช้เป็นเครื่องบอกเวลา เพราะเท่าที่สังเกตเรือนที่มีนาฬิกาข้างฝาติดหรือแขวนอยู่ เวลาบนหน้าปัดไม่เคยตรงกับเวลาที่ป็นอยู่ในขณะนั้นเลย ปฏิทินพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชินี รวมทั้งพระราชวงศ์และปฏิทินรูปมัสยิดประจำจังหวัดพบได้ทั่วไปเกือบทุกเรือน นอกจากนี้เครื่องประดับเรือนที่พบบ่อยที่สุดเกือบจะทุกเรือนก็คืออักษรอาหรับที่คัดมาจากบางคนในคัมภีร์อัล-กุรอาน อาจเป็นการปักลงบนผ้าหรือการเขียนหรือพิมพ์ลงบนแผ่นกระดาษ มักจะใส่กรอบติดไว้หน้า

ห้องนอน หรือเขียนไว้ที่กรอบ
กระจกเหนือหน้าต่าง รูปที่พบบ่อย
ที่สุดอีกรูปหนึ่งคือ ภาพถ่ายขนาดใหญ่
ใหญ่เป็นรูปหินกาบหรือที่เมืองมกคะ
บางครั้งคิดไว้ข้างฝาภายในตัวเรือน
บางครั้งก็คิดไว้ข้างฝาด้านนอก
ตรงระเบียงเรือน หรือในตำแหน่ง
ที่เห็นได้ชัดเจน รูปภาพสมาชิก
ในครัวเรือนถ้ามีก็จะใส่กรอบติด
ไว้ข้างฝาเช่นกัน

เครื่องเรือนที่พบเกือบจะ
ทุกเรือนที่ขึ้นไปอีกอย่างหนึ่งคือ
ตู้กระจกแบบโบราณ หรือตู้โชว์
แบบใหม่ ส่วนมากจะเป็นแบบเก่า
มากกว่าลักษณะเป็นตู้กระจกบาน
เลื่อนกรอบไม้สองบาน ของในตู้มัก
เป็นจาน ชาม ถ้วย ชุดกาแฟ และ
ของสารพัดชนิดเช่น กาดัมน้ำ
เตารีด หมอนอิง และของกระจุก
กระจุกอื่น ๆ ที่ปกติจะไม่ได้ใช้
ในชีวิตประจำวัน จะใช้ต่อเมื่อมี
แขก หรือมีงานสำคัญ ๆ ในบ้าน
ผู้นั้นนอกจากจะมีหน้าที่ในการเก็บ
ของต่าง ๆ กิ่งเก็บกิ่งกวาดลาย ๆ
แล้วยังทำหน้าที่ในการกันแดดส่วน
หรือบังบางส่วนทำให้เกิดห้องขึ้น
มาอีกห้องหนึ่งโดยไม่ต้องใช้ฝา

เรือนส่วนมากมักมีแผงกัน
ที่ทำด้วยไม้ไผ่สานยกเคลื่อนที่ได้
หรือไม้ก็เป็นแผงกันที่ใช้ฝ้าม่าน
แผงกันนี้ใช้กันพื้นที่บนเรือนทำให้
เกิดพื้นที่เฉพาะขึ้นเมื่อต้องการ
ความเป็นส่วนตัว เช่นเวลาละหมาด
 เป็นต้น

๔. ครัว ครัวของเรือนไทย
มุสลิมอยู่ด้านหลังหรือด้านข้าง
ของตัวเรือนหลักอยู่ในระดับที่ต่ำ
กว่าพื้นเรือนส่วนอื่น ๆ ปกติเป็น
ระดับล่างสุด การใช้พื้นที่ของส่วน

ที่เป็นครัวก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ เตา
โดยทั่วไปมักยกเป็นกระบะไม้อัด
ดินและเป็นเตาสามเหลี่ยมใช้ไม้พิน
ที่เก็บหาได้เอง หรือไม้ก็เป็นเตา
อั้งโล่ กระบะไม้นี้อยู่ในระดับสูง
ที่พอเหมาะแก่การทำครัวได้สะดวก
ในเรือนชาวประมงที่ ค. ลำมะลิ่ง
อ. เมือง สตูล กระบะไม้สูงเหนือ
พื้นเรือนประมาณฟุตกว่า ๆ เท่านั้น
เวลาทำกับข้าวก็ต้องก้มมากหน่อย
เท่าที่สังเกตความสูงของกระบะไม้
ที่วางเตานี้ขึ้นอยู่กับความลาดเอียง
ของหลังคาครัวด้วย ถ้าหลังคาครัว
ลาดและเตี้ยชนิดอ้อมมือถึง กระบะ
ไม้ที่วางเตาก็ไม่สูงมากนัก พื้นที่
ส่วนที่มีการใช้น้ำเป็นบริเวณที่จะมี
การล้างภาชนะต่าง ๆ มักปูกระดาน
เป็นร่องห่างบางเรือนลดระดับใน
ส่วนนี้ต่ำลงไปเป็นพิเศษ และติดด้วย
ฝาไม้ไผ่ หรือไม้หลาวชะโอน
เป็นร่องห่าง ๆ เพื่อให้หน้าและเศษ
อาหารได้ลงร่องสู่ใต้ถุนเรือนได้
สะดวก เศษอาหารที่ราดลงใต้ถุน
เรือนนี้ก็จะเป็นอาหารอย่างดีของ
เป็ด ไก่ ที่เลี้ยงปล่อย ๆ อยู่นี้ใต้ถุน
เรือนด้วย

เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น
หม้อ ฝาหม้อ กระทะ ตะหลิวมัก
แขวนเป็นระเบียบไว้ข้างฝาครัว
นั่นเอง บางเรือนต่อชั้นไม้ยื่นออก
ไปนอกตัวเรือนเหมือนกับการเจาะ
ฝาเรือนแล้วทำชั้นยื่นออกไป ด้วย
วิธีการเช่นนี้ทำให้ใช้พื้นที่ครัวได้
เต็มที่ และไม่ต้องกังวลกับน้ำที่
จะหยดและเอะเปื้อนพื้นเรือนเลย
เพราะคว่ำจาน ชาม หม้อ ไว้นอก
พื้นเรือน ลักษณะการทำชั้นยื่น
ออกไปจากครัวเรือนเช่นนี้พบทั่วไป
ลักษณะที่เก็บน้ำเป็นตุ้มหรือ

โองังดินเผาขนาดเล็กที่ทำขึ้นในพื้นที่
บ้านนั่นเอง น้อยบ้านที่จะมีตุ้ม
มังกรใช้ ปัจจุบันตุ้มมังกรเป็น
สัญลักษณ์ของความทันสมัยอีก
อย่างหนึ่งของชาวบ้าน

เรือนที่เจ้าของมีฐานะดีเท่า
นั้นที่จะมีเตาแก๊ส หม้อหุงข้าว
ไฟฟ้าใช้ พื้นครัวบางส่วนเป็นที่ที่
นั่งล้อมวงกินข้าวกันด้วย สังเกต
เห็นได้จากการที่มีเสื่อปูวางไว้
ตลอด เสื่อเป็นมันเพราะผ่านการนั่ง
มานาน บริเวณที่เสื่อปูอยู่นั้นคือ
พื้นที่ซึ่งใช้วางสำรับกับข้าวนั่ง
ล้อมวงกินกัน การกินส่วนมากใช้
มือ ช้อนใช้ดักแกง

ในครัวมักมีราวตากผ้า และ
มีผ้าแห้งที่ใช้แล้วและยังไม่ได้ใช้
แขวนอยู่ ทางขึ้นด้านหลังมักใกล้
บ่อน้ำจึงมีราวผ้าไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อ
สะดวกแก่การจะไปอาบน้ำ หรือ
การเปลี่ยนผ้าก่อนลงจากเรือนไป
ข้อที่น่าสังเกต คือ พื้นที่ส่วน
ที่เป็นครัวนี้ใช้เป็นที่เก็บของด้วย
โดยมากมักมีช่องอยู่ด้านใดด้านหนึ่ง
และบนช่องนี้เองจะเป็นที่วางกระบุง
ตะกร้า พื้นครัวบางส่วนก็เป็นที่
เก็บปุ๋ย น้ำส้มชาง และบางส่วน
ใช้เป็นที่เก็บยางแผ่นที่ตากแห้ง
แล้วด้วย

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็น
การใช้พื้นที่ของเรือนไทยมุสลิม
เท่าที่ได้ประสมมา รายละเอียด
ในบางเรื่องปรากฏอยู่ในสูจิบัตร
ประกอบนิทรรศการเคลื่อนที่
“เรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชาย
แดนภาคใต้” และในหนังสือ “เรือน
ไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาค
ใต้ รายงานผลการวิจัยเบื้องต้น
ปีที่ ๑ : จังหวัดปัตตานี”

